

BISERICA și SCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria :
Pe un an 10 cor. — pe $\frac{1}{2}$ an 5 cor.
Pentru România și străinătate :
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOALA“
Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Plaga și leacul.

Într'un recent număr al ziarului nostru am publicat un important ordin ministerial, important îndeosebi pentru dezvoltarea vieții morale a poporului.

E vorba de obligarea elevilor școlari la frecventarea locașului dumnezeesc, fie și chiar copil din părinți »fără confesiune«, — ori chiar »nazareneni«.

Un mare principiu s'a întonat prin aceasta, un principiu, care relevat în acea formă, ne învederează că până și cei ce au introdus prin lege admisibilitatea interconfesionalității, s'au înspăimântat de desastrelor ce poate produce educarea tinerimei fără razemul credinței în D-zeu, fără conștiința aparținerei unei religii întemeiate pe credință, pe instituțiuni existente și pe morală religioasă.

Ordinațiunea ministerială din cestiune a fost provocată de nefaste împregiurări reale, căci s'a dovedit, că nu numai pentru biserici singuratiche, pentru popor însuși, ci chiar și pentru stat, — e o primejdie lățirea necredinței sau a unor credințe isvodite din capete desuchiate.

De obicei omul fără cultură e ușor de prins în laț, de câte un sfătos de statul lui.

N'are decât să-î înapoie capul un »apostol« fals, care știe cita fragmente din sf. Scriptură, și-î aduce aminte de neajunsurile și necazurile vieții... , ca omul incult și slab de inger să intre la îndoială; căci prea adeseori el nu știe deosebi binele de rău, prea adeseori se dă pe mâna dușmanului său, nefiind în stare să aleagă care îi este prieten și binevoitor; și așa își perde cumpetul și cumpena judecății drepte în calea vieții.

Odată ajuns în stadiul îndoielei, apoi ușor e se cazi în brațele perzării, căci »noua lege« îi oferă în »casa de rugăciuni« desfrăul cel mai cumplit, cel mai abject, cel mai animalic. Și atunci se întunecă în om partea dumnezească și rămâne vita aservită patimilor celor mai înjositoare distrugătoare a simțirei omenești...

Din mijlocul desfrăului acești nenorociți ies apoi la lumina zilei, mărturisindu-și »apostolia« — nemerniciei lor.

Sfânta Scriptură, Apostolii și Sfinții părinți, învățăturile lor, a căror pătrundere e muncă de ani pentru oameni devotați studiului științelor teologice, ajung să fie ciungărite și comentate de acești falși apostoli, de acești înnebuniți-fanatici.

Abstinență ascetică propagă ei acolo, unde legea dreptmăritoare arată înălțimea și valoarea virtuții: desfrău acolo, unde legea lui Cristos a așezat taina. Tăgăduirea și călcarea legii, acolo unde creștinul adevărat aplică sfânta zicere: »Dați Cesarului ce este a Cesarului și lui D-zeu ce este al lui Dumnezeu«.

De aceea și prin această din urmă împrejurarare mai ales, ocârmuitorii țării văzutu-au că primejdie este în secta de mișei-nebuni, cari se presintă sub numele de »pocăiți« și »nazareneni«, încât a dat ordinul la care ne referim, menit să taie dela rădăcină întinderea acestei lepre, acestei plage.

Biserica noastră, are de îndurat și ea pe urma acestei plage, căci rățacit-au și dintre fiii ei prin cărările întunerecului, căutând lumina, pe care din sufletul lor a stîns-o orbia fărădelegii numită »nazarenism.«

Ne-am ocupat în coloanele acestui ziar insistent și în repetite rînduri de această chestiune; dar' sfaturile noastre numai atunci vor fi de folos, dacă vor fi ascultate și ideile expuse

vor fi puse în practică prin cei chemați, cari în întâiul rînd sunt preoții.

Ne vine astăzi în ajutor și statul politic; ceea-ce trebuie să ne dea cu atât mai mult îndemn, mai multă putere, pentru a lupta contra plagei nenorocite, isvorite din întunec, pornite pentru întunecarea minții, pentru slăbirea credinței și distrugerea așezămintelor sfinte și instituțiilor omenești, menite să garanteze fireasca dezvoltare.

Nu încapă îndoială, »pocăitismul« e o plagă trecătoare, un făt bolnav din naștere, — dar ca fărădelegea să dispară trebuie să fie legea stăpână desevîrșită.

Ear' stăpână desevîrșită va fi legea numai atunci, când cei-ce sunt chemați s'o represinte, vor căuta să lucreze în spiritul ei, cu vreme și fără vreme, în tot ceasul și în tot locul, împrăștiind fanatismul neștiinței și ignoranța fanatisată, cu puterea adevărului și a credinței dreptmăritoare.

S. S.

Căsătorii de probă*)

— Note etnografice. —

Curios titlu — dar durere — adevărat. Acest nume l'am dat eu datinei imorale, ce domnește în partea cea mai mare a comitatului Caraș-Severin, Torontal, Timiș și în unele părți ale comitatului Hunedoara.

Ce sunt anume aceste căsătorii de probă? O datină, a cărei rădăcini se întind până pe vremea Turcilor — conform căreia, în părțile acestea conceptul căsătoriei nu-l cunosc în modul acela moral — precum noi cu toții îl cunoaștem.

În părțile acestea feciorii și fetele nu așteaptă vremea — până când cresc și devin apți spre a lega căsătorie — ci în etate de 13—14 ani se însoară după toată rînduiala, eară fetele se mărită, ca și cum ar fi deplin dezvoltate spre a fi mame și educatoare. Mult m'am mirat, că despre datina asta imorală așa de puțini au cunoștință. Mult m'a durut inima întotdeauna, văzînd cum degenerază acest popor atât de inteligent și atât de iubitor a tot ce se poate numi frumos.

Să vedem acum pe larg în ce stă datina asta.

Când copiii sunt încă la școală, adevărat în etate de 11—12 ani, părinții încep a-i bălăbăni.

*) Reproducem din „Luceafărul“ acest studiu, a cărui conținut trebuie să trezească un deosebit sentiment de îngrijorare și care va trebui să provoace o remediare a rului, în părțile bătute de dînsul.

La tîrg, la biserică, la praznic fac alusiuni — și de 'și-au ajuns copiii »vremea,« părinții încep a trata cauza serios. Rari sunt casurile, când vin și copiii întrebați, că oare placu-se? Părinții de comun numai aceea caută, că fata ce zestre are, și că după moartea vre-unui neam cât ar mai pute căpăta? După-ce au convenit asupra celor materiale, Sâmbătă seara trimit pețitori formali — ca să pețescă fata.

Bêtrânii răspund, că »fie voia lui D-zeu« și hotăresc ziua nunții (*nu a cununiei*). În cele mai multe casuri fata de 13—14 ani nici idee nu are despre aceea ce se petrece în numele ei. Mama însă se îngrijește ca fata să fie frumos îmbrăcată — eară feciorul, de 13—14 ani, de rușine, că vezi se însoară nici nu cutează să-și ridice capul în sus. Când aduc fata în chilia unde se sfătuesc bêtrânii, părinții ciocnesc plosca de rachie și strigă către copii: »Țucați-vé puii taichii, căci peste vre-o câteva săptămâni vé ținem nunta«. De rușine nu știu ce să facă, fără la poruncă se apropie unul de altul — și primul sărut s'a întemplat.

Sunt convins că copiii aceștia nici idee nu au despre conceptul căsătoriei, căci să cugetăm numai serios — ce știe și ce poate un copil de 13—14 ani?

Lucrul cel mai bătător la ochi este, că nunțile acestea nu se țin în secret — ci le fac cu lăutari, cu asistența preotului, învățătorului și a întregului sat. Chiar ca pe vremea păgânilor — ca și cum nu ar fi biserică, ca și cum nici preoții nu ar ști, că nuntă fără cununie nu este. Lăutarii cu nuntașii merg des de dimineață la casa mirelui și acolo încep petrecerea. Părinții feciorului îi așteaptă cu răchie caldă îndulcită și pipărată. Incetul cu incetul se astring oaspeții, »goștii,« și feciorii cu flori în pălărie, cuțit în cisme, și pistoale la brâu.

Aici încep a juca și a chiui. Cam către prânz merg toți »goștii« la casa miresei. Până ce ajung acolo tot satul e în picioare. Aici earăși benchețuesc. Apoi peste vre-un ceas toată »nunta« cu mireasa se întoarce la casa mirelui — unde petrecerea durează până în altă zi, eară fata rămâne în casa mirelui și atunci e scăpată din pîr, e măritată.

Sêrmana fătua, care de abia știe ce e vieața — conform datinei acesteia imorale devine acum nevastă. Cele mai multe nici nu au început să se desvoalte și e întrebare, că acestea când se vor desvolta?

Fata fragedă devine acum țelul tuturor căsenilor. Nici cum nu se poate simți bine, căci tot lucrul casnic pe umerii ei slabi se așează. Soacra simfîndu-se cu noră — e convinsă că

lucrul din casă trebuie să-l isprăvească noru-sa. E firesc că fata e necăjită, obosită — căci îi lipsesc atât puterile fizice cât și istețimea rece-pută. Sfada între soacră și noră se începe. Fata mai întâiu plânge — dar' n'are cui se vâeta, că și bărbatu-său e »tinerel și prost« era ca și ea. La rugarea mamei începe și bărbatul a o chinui. Părinții fetei aud despre soarta ei și-i dau sfatul »să fugă.« (Procedura asta e generală — deci și fuga se ține de datină).

Fuga se întâmplă de comun seara. Când toată casa doarme — fata își astringe »toalele« cele mai de lipsă și cu ele în cap o ia la sănătoasa. Părinții primesc fata cu cea mai mare iubire, ba o mângăie, *că îi vor căuta ei un bărbat mai bun, mai de cinste.*

Fata fugită e acum »văduvoane« — ear' bărbatul »văduvoniu.« Văduvonii și văduvoanele gustând viața casnică încep a-și căuta din nou pereche. Aliaria prin căsătorie de probă se întâmplă foarte ușor, căci bine înțeles, aceia, căroro li-s'a făcut odată nuntă cu nuntași, la a doua și la celelalte împărechieri nu li-se mai țin nunți cu festivități și jocuri. Părinții convin cu copiii asupra unor modalități — și într'o seară se vorbește în sat, că Răchila, ori Brândușa e la Moise sau la Petru — ori Petru s'a băgat în casă la Răchila.

Copiii sunt acum mai cu minte — și sunt casuri, că se și iubesc. Precum însă prietenia copilărească nu ține mult — așa nici împărechierea lor. La cea mai mică gâlceavă nevasta fuge... De multe-ori copiii, adecă tinerii, trăiesc bine, dar' alt fecior mai oacheș o chiamă — și bărbatul se trezește fără nevastă. Împărechierea și schimbarea nevestelor se întâmplă ca un circulus vitiosus. Bărbații afini trăiesc în cea mai bună armonie. »Djivanul«*) între bărbații aceia, pe la cari a fost una și aceeași fată, e de comun despre calitățile fostei neveste, care acum e la altul. Destul, că de multe-ori în decursul unui an o nevastă s'a perondat la 3—4 feciori, ear' în decursul mai multor ani și pe la 8—9 feciori.

Fetele, cari s'au căsătorit numai în satul propriu le putem numi fete cinstite — dar' nu știu cum să le numim pe cele, cari în satul propriu nu-și mai află bărbat.

Nevestele acestea, cari s'au pērëndat așa mult, sunt foarte periculoase în privința moralului. Acestea caută a ajunge de comun în împerechieri cu copii de tot tineri. Văduvoanele aceste au datina, că vara rămân bucuroși la părinți, unde nu prea sunt silite la muncă grea — ear' iarna, când e vorbă ca să mănânci din ce ți-ai câștigat vara — își caută o casă mai bună unde își trăiesc traiul.

*) Vorba, povestea.

Când feciorii și fetele ajung etatea de 20—22 ani, atunci încep a-și căuta adăpost sigur pe viață. Pentru feciori anii de cătănie sunt un termin de a începe o viață bună, o viață morală. Însă sērmanii acum sunt deja atât spiritual cât și corporal slăbiți și îmbătiniți. Cei mai mulți prospitează rău, cu ochii împăinjiniți, obosiți și cu o nepăsare nespūsă față de ori-ce lucru mai nobil, cum e școala, biserica. Când vine feciorul dela miliție începe a-și căuta soată pe viață — pentru-că nevasta, pe care a lăsat-o când s'a dus în cătănie, de comun nu e liberă pe când vine acasă. De multe-ori se întâmplă, că cununia se face cu cea care i-a fost prima nevastă înainte cu vre-o 7—8 ani. De îi place însă vre-una ce e la alt fecior, prin întervenirea vre-unei babe îi dă de știre, că de va veni la dînsul, e gata a se cununa cu ea. Aceasta auzind de cununie, îndată fuge dela bărbat și se duce la cel — cu care se vor cununa pe viață. E interesant, că bărbații aceștia, cari după dreptul canonic sunt »șogori,« trăiesc în cea mai bună armonie. Se vede, că acest lucru îl țin ei foarte natural.

Am cunoscut un om, era pe lângă altele și căruțaș. Era cununat cu nevastă-sa. Într'o bună dimineață se pomenește căruțașul meu, că nevastă-sa l'a părăsit și a fugit la judele satului. Sēracul om a umblat și mai departe la casa comunală, fără a avea cea mai mică vorbă cu judele; mâne-zi merge la oraș. Având și eu de lucru acolo — ne-am înțeles, să merg și eu cu dînsul. Mare mi-a fost mirarea, când vėjui că înaintea casei mele se oprește căruța omului nostru, aducând la mine pe judele și pe nevastă-sa. Eu suindu-mă în căruță — după datina bănățenească — nevasta se scoală și îmi dă locul său mie, și ea se pune lângă căruțaș, adecă lângă adevăratul ei bărbat. Pe drum au vorbit la olaltă în pace — ca doi străini, eară seara ajungând în sat, căruțașul și-a dus frumos nevasta *acasă la judele.*

Văduvoanele acestea ajungând în casa nouă, având esperiențe, multe sunt foarte leneșe și cu moravuri grozave.

Cel mai rău păcat e că după oamenii de rând se iau și cărturarii. Mulți preoți și învățători sunt ai căror copii și-au părăsit școala și au rămas acasă de s'au însurat — ca gimnast de clasa III-a, IV-a. Cunosc un sat, în care atât feciorul popii cât și al dascălului s'a însurat în modul acesta.

Tare m'au măhnit lucrurile acestea slabe.

M'am dat în vorbă cu un om tare cuminte din sat — care era și epitrop la biserică.

— Mei Ioane, d'apoi părintele ce zice la nunta fiului său? Ori nu vezi d-ta, că asta nu

e lucru bun, ca copii așa tineri să se însoare — acesta e păcat și-l opresc și legile dumnezeiești și legile țării. Vezi d-ta ca epitrop ai putea spune părintelui — că e rușine a-și însura copilul fără cununie dzească. Nici vouă paurilor*) nu vi-să cade așa ceva, dar unui părinte?

— D'apoi dee, cucoane, rușine în deal, rușine în vale — îmi răspunse țeranul în mod cinic, dar' vezi, așa a fost aceasta din moși strămoși. Bine, că voi ziceți că e păcat — dar' știi, totuș e bună datina asta a' noastră. Ean' spune-mi cum să mi-să cunune copilul meu cu cineva, dacă nu o cunoaște, dacă nu-i află năravul — dar' dacă o fi vre-o drăcoacă, apoi ce face copilul, cum să o sufere pe toată vieața? Căci doară știi d-ta, că celor cununati nu li-se cade să se despartă. Dar' așa vezi, copilul alege până își află una după placul lui, până își află una lucrătoare și sprintenă. Așa apoi una ca asta își așteaptă omeneste bărbatul, până când vine din cătanie și apoi se cunună după rînduială. Că și feciorul părintelui se însoară ca noi paurii, mie mi-a dat în gând, că nu ar fi lucru bun — numai vezi, e bogată, apoi nu ai ce să le faci, — căci fata aceea numai după copil de dascăl or de popă voia să se mărită.

De aci vedem, că poporul ține datina aceasta de un lucru foarte natural, și practic — fără a-i cunoaște desastrul. De unde își trage originea convingerea acesta, ar fi foarte greu de cercetat.

Dintre toți cari iau parte în căsătoriile acestea, mai de compătimit sunt bărbații aceia a căror nevăstă cununată le moare, după ce a născut mai mulți copii. Unul ca acesta cu greu se mai poate însura. Un vecin al meu a rămas văduv. Era de 28 ani și avea un fecior de 14 ani. Era foarte trist și îngândurat.

— Măi George, dar' ce ai mai lucrat astăzi?

— D'apoi cocoane, înainte de ameazi am făcut un mălai și am fert zamă de crumpi — eară după ameazi am dat de mâncare la porci.

Am început a ride.

— D'apoi cum de tu faci mălai?

— Așa că nu mă pot însura de fel. Umblat-am și prin alte sate, să-mi aflu nevăstă — și nime nu vine după văduvoni. Ar veni de aș împărți binele**) cu ea. Dar' aceea n'o pot face, că am copii. Mai aștept vre-un an până s'a însura feciorul și apoi mă scap și eu de lucru muieresc.

Până aici ar ținea partea etnografică a pericolului acestuia. Eu cred că a ajuns acum vre-

mea, ca noi cărturarii să luăm treaba foarte în serios și umăr la umăr să ne punem, ca să stîrpicăm răul, ce sapă chiar rădăcinile vieții poporului nostru.

Eu de mult am început a lucra din toate puterile în contra pericolului acestuia. Modul cel mai cu efect am cugetat că e, de a atrage atențiunea forurilor civile asupra lucrului — și prin aceasta chiar și atențiunea forurilor noastre bisericesti. M'am ridicat peste valurile politicei cotidiane și am scris despre lucrurile acestea în mai multe foi străine — prin cari articoli mi-am și ajuns scopul — căci ministrul de interne s'a interesat de lucru. Astăzi avem o ordinațiune ministerială, în care ministrul provoacă forurile subalterne, ca să se îngrijească și cu ori-ce mod să oprească căsătoriile minorenlor.

Pentru aceasta am trebuit să sufăr tare mult din partea ziaristiceii române. Au trecut și valurile acestea — dar' inima mea a fost și este liniștită, că am lucrat din cea mai sinceră convingere pentru apărarea moralului. Modul, se poate, că în ochii unora nu a fost bine ales. Pe vremea aceea oare în care foaie aș fi putut tracta lucruri de acestea? — Căci toate numai cu politica se ocupau și sunt convins, că ripoterii foilor române nici nu mi-au cetit articolele fără a fost în aer curentul, că a scris despre noi în foi străine. În loc ca să traducă articolele și să se convingă despre adevărul lor, ziarele s'au mărginit numai la atacuri personale. Numai „Unirea“ din Blaș a luat, în parte, treaba în serios căci în n-rul 16 din a. d. 1899 scrie:

»Ne împlinim deci o datorință a atrage luarea aminte a preoțimeii noastre asupra acestui rău, care trebuie combătut cu toate armele«.

Din toată țeara am primit epistole românești, ungurești, nemțești, cu date din ce în ce mai triste. Toate afirmau că cele scrise de mine sunt atât de triste și atât de adevărate.

Acum am scris despre căsătoriile de probă în revista noastră. Prin articolele scrise din anii trecați am exoperat ordinațiunea ministerială — acum la lucru. Rog cu toată căldura inimii foile noastre românești, de ori-ce caracter ca să-și țină de datorință a începe o campanie în contra datinei acesteia.

Să căutăm a o opri în ori-ce mod. În coloanele foii »Unirea« mai de un an se discută cauza concubinatelor (firește Ardelenii nici idee nu au despre forma aceasta a concubinatelor) din punct de vedere religios-moral — ba cu plăcere am cetit și unele moduri destul de plausible spre a le stîrpi. Chiar și eu am scris un articol, în care am recomandat, că concubinatele (căsătoriile copiilor) s'ar putea stîrpi prin buna înțelegere reciprocă a preoților de diferite rituri. Poporul nostru zace într'o așa întunecime

*) Țeranilor.

**) Averea.

morală — încât nici atâta nu știe, că anume căsătoria fără cununie e lucru imoral — căci ei ved, că chiar și feciori de popă și dascăli se însoară în modul acesta.

Poporul nu e de vină, că credința lui a ajuns a fi așa de deșartă — căci preoții nu predică — ear unde ar predică — poporul nu-l ascultă și astfel în inima lui vrăjitorii își fac cuib.

Dr. Iosif Siegescu.

Daruri de Crăciun pentru săracii noștri.

»Mila dată săracilor te curăță de păcate, îți câștigă îndurare și viață vecnică«.

Inscripție pe icoana Maicei Domnului, din localul „Reuniunii sodalilor români din Sibiu.“

E frig! Corpul omenesc are acum ca nicicând altă-dată, mai multă trebuință și de adăpost și de alimente și de îmbrăcăminte. Cei mai favorizați de soarte, cei înzestrați dela bunul Dumnezeu cu averi, și-au adunat până în acest timp de amorfire, în jignițete lor, cele trebuincioase pentru traiu. Mulți sunt între noi însă, cari deși muncit-au din greu în tot timpul, nu le-a fost dat să aibă tocmai pentru acest anotimp al crivețului și înghețului cele mai neapărate pentru încălzirea corpului și a inimii. Ajutorarea celor lipsiți e una din datorințele creștinești profesate de *Iisus-Omul*, care pentru a noastră mântuire s'a născut, a viețuit între noi, moarte a luat și earăși a înviat.

Învățaturile dumnezeiești ale mântuitorului lumii se încălzească mai ales acum inimile noastre pentru lucruri bine plăcute și lui D-zeu și oamenilor.

Conduc de aceste considerațiuni de înaltă morală creștinească, comitetul Reuniunii noastre de câțiva ani încoace își numără între ale sale datorințe a apela la inimile generoase pentru câte un picur de balsam vindecător pe seama celor lipsiți. Câte mame veduvite și numai cu sufletul în oase și încunjurate de numeroși copii, câți orfani nevinovați și câți oameni scăpați și neputincioși versat-au lacrimi de mulțumită și înălțat-au rugăciuni de recunoștință pentru toți aceia, cari îndurare au avut pentru ei, și earăși câți din cei milostivi n'au avut mulțumirea sufletească bine știind, că din darurile lor, părtași au făcut pe cei cari vrednici sunt de miluire.

Rugămintea noastră prea umilită de data aceasta este, ca cei cari nu trăiesc în lipsuri să binevoiască a ne sta și acum într'ajutor la împlinirea acestei datorințe creștinești.

Darurile sunt a se preda în localul Reuniunii noastre și se vor împărți între săracii noștri în ajunul sărbătorilor Nașterii Domnului.

Sibiu, 12/26 Nov. 1902.

Comitetul »Reuniunii sodalilor români din Sibiu«

Victor Tordășianu,
president.

Ioan Apolzan.
notar.

CRONICA.

† **Dr. Ioan Rațiu.** Din Sibiu ne-a venit trista știre, că *Vineri dimineată a răposat în Domnul Dr. Ioan Rațiu, fostul președinte al partidului național român din Ungaria și Transilvania, în mod subit. Ilustrul septuagenar va rămânea una din cele mai frumoase figuri din istoria neamului nostru de dincoace de Munți, căci de numele lui se leagă cea mai bogată epocă a manifestării puterii naționale a poporului nostru, în vreme de pace.*

Odihna-i fie lină și memoria eternă!

Societatea de lectură a tinerimei dela institutul ped.-teologic ort. român din Arad, s'a constituit sub conducerea domnului profesor Dr. Ioan Petran pe anul administrativ 1902/3 în modul următor: Comitetul: president: Romul R. Rațiu teol. c. III. Secretar: Virgil S. Cosma teol. c. II. Notar: Traian Debeleac ped. c. IV. Bibliotecar: George Nestor teol. c. II. Vice-bibliotecar: Nicolae Hărduțiu ped. c. III. Controlor: Iosif Leu ped. c. IV. Cassier: Lazar Iacob teol. c. I.

Comisia literară: President: Moise Popoviciu teol. c. III. Membri: Aurel Papp teol. c. II. Adam Valu teol. c. I. Nicolae Cristea ped. c. IV., și Nicolae Radovan ped. c. III.

Comisia musicală: President: Iuliu Olariu teol. c. III. Membri: Aurel Raica teol. c. II. Vasilie Spănu teol. c. I. Stefan Stefu ped. c. IV, și Ioan Tochoniță ped. c. III.

Comisia revisoră: Referent: Alesandru Florea teol. c. II. Membri: Teodor Vulpe teol. c. I, și Ioan Veres ped. c. III.

Pântru comitet:

Romul R. Rațiu,
presid.

V. Cosma,
secret.

† **Onoriu Tilea.** Înregistrăm cu adâncă părere de rău moartea prea timpurie a lui *Onoriu Tilea*, inginer și proprietar în *Șmig*, decedat în 2 Dec. n. la amiazi, după lungi și grele suferințe. Din partea familiei îndurerate s'a trimis următorul anunț funebru:

Emilia Tilea născ. *Dr. I. Rațiu*, cu adâncă durere anunță în numele seu, al familiei și al numeroșilor consângeni trecerea la cele eterne a neuitatului ei soț, resp. tată, frate, cumnat etc., *Onoriu Tilea*, inginer și proprietar, răposat după lungi și grele suferințe în etate de 51 ani, după o activitate neîntreruptă dedicată binelui familiei și poporului seu, în 2 Dec. n. la 11¹/₂ ore a. m. 1902. Rămășițele pământești ale iubitului defunct au fost așezate spre odihnă vecinică în

curtea bisericeii gr.-cat. din Șmig, Joi în 4 Dec. a. c. la 1 oră p. m. — Fie-ți țărina ușoară și memoria binecuvântată! Șmig, 2 Dec. 1902. *Jalnica familie!*

* **Intru mărirea lui Dumnezeu.** P. St. domn *Gavriil Maroș*, secretar la direcțiunea financiară din Oradea-Mare a dăruit pentru școlarii mai sēraci din comuna noastră 10 ABC-dare, 10 tăblițe cu 10 știle de peatră, 2 duzine ceruse, 10 condee cu 20 penițe și 20 caete de scris; ear' P. St. domn *Nicolae Firu*, învățator în Oradea-Mare a dăruit tot pentru copiii lipsiți din acea comună 5 ABC-dare, 5 tăblițe cu 5 știle, 5 condee cu 10 penițe, 12 ceruse și 20 caete de scris. Primească P. St. domni donatori și pe aceasta cale sinceri mulțumite, Dumnezeu să le răsplătească însutit. Șegihiste, 30 Noemvrie 1902. Moise Popovici, preot-învățator int.

* **Foamete în Maramureș.** În ultima congregațiune a comitatului Maramureș contele Teleki Gyula a prezentat o moțiune, în care propune a se adresa un memoriu guvernului cu rugămintea, ca avându-se în vedere miseria din acel comitat, să se procure din bani publici cucuruz și cartofi și să se pună în vânzare cu prețuri eftine. De asemenea propune a se începe cât mai curând lucrările publice pentru-ca locuitorii să aibă isvor de căștig.

* **Comună fericită.** „Tribuna Poporului“ aduce următoarele: Ni-se scrie: Vă rog să publicați următoarea epistolă ce am primit-o dela dl Constantin Rosa, paroch în Leucești.

Mult Stimat d-le învățator!

„Convingându-mă eu despre zelul și munca neobosită ce desvoltă în școala noastră și sf. biserică, te avisez că azi am angajat un cantor ajutător pe „lângă D-Ta, pe cântărețul Dimitrie Milea, căruia îi plătesc dela mine anual 40 coroane. Te rog a lua „aceasta la cunoștință!

Constantin Rosa, paroch.

Nu am ce să laud, faptele se laudă de sine; într'adevăr dl C. Rosa mult jertfește pentru interese culturale și filantropice. De am avea mulți preoți de acestia! Servească-le multora ca exemplu! Și acum primiți d-le redactor mulțumirile mele pentru ospitalitatea ziarului, ce redigiați *Leucești*, la 17 Nov. 19 2.

Ioan Furdianu.

* **O nouă reuniune de meseriași.** Săptămâna trecută și-a ținut adunarea de construire, Reuniunea meseriașilor români din Budapesta, înființată acum decurând. Noua reuniune și-a ales president pe secretarul în pensiune Ioan *Poruțiu*, vice-president pe croitorul Nicolae Turcu, secretar tipograful Aurel Cristea, cassier Dimitrie Birăuț, proprietarul tipografiei „Poporul Român“, controlor tipograful George Grecescu, membri în comitet: Nicolae Armean, croitor; Martin Lazar și George Ianoși, mäsari, Pancrate Ianoși, tipograf, Vasile Cotărlă, pantofar, Victor Țeran, comerciant, și George Tomescu, lăcătuș.

† **Necrolog.** Subscrișii cu inimă înfrântă de durere anunță tuturor conștingenilor, amicilor și cunoscuților că neuitata și scumpa soție, mamă, soră, respective noră, cumnată, nepoată și verișană Hortensia Albu n. Tomi preoteasă rom. gr. or. după morb scurt dar greu și-a dat nobilul suflet în mâinile creatorului, după ce a fost împărtășită cu S-tele Taine, Vineri în 8/21 Noemvre a. c. la oarele 3 dimineata, în etate de 28 ani, al 8-lea an al fericitei sale căsătorii, lăsând în cel mai greu doliu pe neconsolabilul soț cu 4 orfani mititei.

Astrucarea osemintelor scumpei defuncte s'a făcut Duminecă în 10/23 Noemvre a. c. la orele 2 după amezăzi în cimiterul bisericii rom. gr. or. din Cefa. — Fiei țărina ușoară și memoria în veci neuitată. — Cefa la 8/21 Noemvre 19 2.

* **Adunare sionistă în București.** Duminecă după amiază s'a ținut în București în localul teatrului Jignița o întrunire sionistă la care au luat parte mai multe sute de persoane. Președintele a invitat publicul să asculte vorbirea rabinului Dr. Niemrower din Iași „pe care nu numai capitala Moldovei, dar întreaga Germanie îl admiră“ (!). Dr. Niemrower a făcut apel la toți Jidovii, să facă contribuiri pentru înființarea a cât de multe secții sioniste. Rabinul a comunicat, că în Rusia s'au format colonii jidovești, ear în Germania s'au înființat mai multe societăți sioniste. După-ce și-a terminat discursul, a chemat la sine pe tribună pe președinții secțiilor sioniste din București și le-a exprimat mulțumirile sale pentru activitatea lor. Earăși se grupează Evreii din România și țin adunări.

* **Misiunea unui popor nomad la Țarul.** Impăratul Nicolae al Rusiei a primit la 25 Neomyrie în Livadia misiunea Burietilor budhiști, cari sunt supuși ruși. Misiunea a rugat pe Țarul, să permită și pe mai departe Burietilor modul lor de viață nomadă de până acum și să nu le stabilească teritor de locuință statornică. Țarul li-a răspuns printr'o lungă vorbire, exprimându-și bucuria pentru increderea ce i-se arată și declarând, că prețuește mult serviciile supușilor săi. A zis însă că Burietii trebuie să se conformeze legilor și să părăsească viața nomadă; ei trebuie să-și caute locuință statornică și să se supună legilor, fiindcă nu se unește cu cultura în creștere din Siberia și cu interesele economice ale celorlalți locuitori, ca să se tolereze în Siberia sēmēnții de popoare nomade.

AVIS!

Prin aceasta avem onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că din calendarul nostru pe anul 1903 mai avem încă 1000 exemplare și întru cât în acest an din greșală nu s'a espedat domnilor cari au avut în comisiune și în anul trecut, eventual doresc a avea și alți domni, bine-

voiască a se adresa cât decurând administrațiunei noastre, ca fără amânare să-i putem trimite exemplarele necesare.

Administrația tipografiei diecesane.

Arad, strada Révay Nr 10.

CONVOCARE.

Prin aceasta sunt rugați toți învățătorii cercului Boroșineu a participa la ședința primă a anului curent școlar ce se va ține în comuna Cermeiu, la 27 Noemvrie (10 Decemvrie) a. c. precum și iubitorii școalelor confesionale române.

PROGRAMA:

1. Asistare în corpore chemarea Duhului sfânt.
2. Ascultarea prelegerii ordinare.
3. Deschiderea conferinței.
4. Desbateri și discuțiuni la actul 351/902 al biroului Reuniunii generale.
5. Reflexiuni asupra prelegerii ascultată.
6. »Bărbați în principii de școală« disertațiune de Pavel Dirlea.
7. Chestiuni școlare actuale.
8. Rapoartele bibliotecarului și al casierului.
9. Propuneri și interpelări.
10. Defigerea locului ședinței viitoare.

Inceputul la 8 ore a. m.

Zărand, la 19 Noemvrie (2 Decemvrie) 1902.

T. Opresan,
președinte.

David Balint,
notar.

Concurse.

Pentru întregirea postului vacant de paroch din parochia de cl. III-a Hodoș, amăsurat înaltei rezoluțiuni consistoriale de sub Nr. 5529 din 20 Septemvrie a c., se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școala.“

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. O sesiune parochială de 32 jugere, parte arător parte fânaț; 2. Birul preoțesc o măsură de număr: jumătate grâu, jumătate cucuruz; 3. Stolele usuate; 4. întregirea dela stat 435 cor. 40 fil., pentru cei cu pregătiri sub VIII clase gimnasionale, și 5. locuință liberă cu 2 chilli, bucătărie și supraedificatele de lipsă și cu un juger de grădină.

Reflectanții la acest post, petițiile lor instruate amăsurate legilor în vigoare, au să le trimită comitetului parochial pe calea oficiului protopresbiterial gr.-or. rom. al Belințului (Bélincz, Temes-megy), în termenul concursual, și tot în acest termen să se prezenteze într'o Duminecă sau într'o sârbătoare în sf. biserică din T.-Hodoș, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, eventual în rituale și în oratorie.

T.-Hodoș, în 6/19 Noemvrie, 1902.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: GERASIM SĚRB, protopresbiter gr.-ort. rom.

—□—

1—3.

Conform ordinului Vener. Consistor de datul 29 Octomvre (2 Noemvrie) a c Nr. 6437/1902 se escrie pentru a doua oară concurs pentru parochia vacantă de clasa primă din comuna Cicir, protopresbiteratul Arad, cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia oficiasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt următoarele:

1. Una sesiune pământ estravilan cu competența de pășune, circa 60 jug
2. Un intravilan parochial de 1600 st.□
3. Birul usuat dela 130 numere de case, ear dela jeleri în rescumpărarea birului câte una coroană în bani
4. Stolele usuate dela funcțiuni

Alegëndului de preot 'i-se pune în prospect și eventuala întregire dela stat.

Recurenții sunt poftiți a-și înainta recursele lor instruate conform §. 15. lit. a. din Regul. pentru parochii părintelui protopop Vasilie Beleş în Arad, adresate comitetului parochial și pe lângă strictă observare a dispozițiunilor §. 18. din Reg. pentru parochii a se presenta în s-ta biserică din Cicir, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și omiletică.

Cicir din ședința extraordinară a comit. parochial, ținută la 3/16 Noemvrie 1902.

Fabriciu Manuilă
președinte

Aureliu Drăgan
notar comit. par.

În conțelegere cu mine: VASILE BELEȘ m. p., protopresbiter. 1—3

—□—

Pentru îndeplinirea postului de capelan temporal pe lângă emeritul paroch Andrei Fizeșianu la parochia de clasa primă din comuna Pesac, protopresbiteratul B.-Comloșului pe baza decisului Ven. Consistor aradan de dato 15/27 Sept, Nr. 4905/1894 se escrie concurs cu termen de alegere pe 30 zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt următoarele: a) una sesiune pământ arător, constător din 30 jugere și circa 4 jugere grădini, pământ arător, care aduce un venit anual de 1 00 cor.; b) Birul usuat dela 230 case face circa 100 chible de grâu a 6 cor.; laolaltă 600 cor.; c) venitul stolar anual circa 600 cor.; Toate laolaltă computeate dau o sumă de 2400 cor.

Alesul capelan va folosi 1/3 parte din întregul venit susamintit, având totodată în aceeași proporțiune a suporta și dările publice recerute.

Recursele instruate conform § 15 p. a., a Regulamentului pentru parochii de cl. I. au a se adresa către comitetul par. din comuna Pesac și a se subșterne Prea On. Domn protopresbiter Paul Miulescu în B.-Comloș (N.-Komlos) com. Torontál.

Recurenții sunt poftiți ca în oare-care Duminecă ori sârbătoare să se prezenteze în sf. biserică din comuna Pesac, pentru de a-și arăta desteritatea în cântările bisericesti și predicare.

Pesac, în 15/28 Noemvrie 1902.

George Crișan
preș. com. par.

Emanuil Barbulescu,
notar com. par.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, protop.

—□—

1 3

Pentru îndeplinirea parochiei vacante din Hidișelul-superior, protopresbiteratul Orășii-Mari, se escrie concurs cu termen de alegere pe 15/28 Decemvrie 1902, către care e afiliată în mod provisor și Hidișelul-inferior.

Emolumentele sunt: 1. Dela parochia matră Hidișelul-sup. 1. Casa parochială cu intravilanul și apartinențoarele. 2. Pământ arător și fânaț 13 jug. catastrale. 3. Dela 132 numeri de case câte 1 măsură bucate sau în relut câte 2 cor. 4. Stolele usuete.

II. Dela filia Hidișelul-infer. 5. Intravilanul parochial. 6. Pământ arător și fânaț 10 jug. 7. Dela 60 numere de case câte 1 măsură bucate, sau în relut câte 2 cor. 8. Stolele usuete.

Către emolumentele espuse mai sus se mai adaugă întregirea stabilită din partea Înaltului guvern, — pentru candidații fără 8 clase — în sumă de 407 cor.: 55 fil. Toate acestea asigură un venit anual de cel puțin 800 cor.

Se observă că alegândul preot are să provadă catechisările la toți școlarii deobligați a frecvența școala cotidiană și de repetiție dela toate școlile aflătoare în comună, fără privire la caracterul acelora, și fără a aștepta remunerațiune pentru aceste catechisări dela comuna bisericească ori dela diecesă.

Recursele ajustate conform prescrișelor Statutului-Organic și adresate comitetului parochial din Hidișelul-superior să se trimită subsemnatului în Oradea-Mare până în 12/25 Decemvre 1902 având recurenții până la alegere a se presenta în sfânta biserică din comunele amintite spre a-și arăta desteritatea în cele bisericești.

Cu privire la săvirșirea serviciului dumnezeesc se notează, că alegândul tot în două Dumineci va avea a servi în parochia matră, eară a treia în filia; însă în sărbători într-una în matră, eară în cealaltă în filia.

2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TOMA PACALA protopop.

—□—

Pentru indeplinirea parochiei organizate **Suiug-Iteu**, din protopresbiteratul Orăzii-Mari, se escrie concurs cu termin de alegere pe **22 Decemvre** v. 1902.

Emolumentele sunt: A) Dela comuna matră Suiug: 1) casa parochială cu supraedificatele și grădină de legume; 2) 32 jugere pământ arător și fânaț; 3) Dela 68 numere de case câte o măsură bucate, jumătate grâu, jumătate cucuruz: a 3 cor. 20 fileri; 4) Zile de lucru cu plugul ori carul 15, a 3 cor. 20 fil. ear cu mâinile 38 a 80 fil. 5) Venitele stolari usuete. B) Dela filia Iteu: 6) Intravilanul parochial; 7) 17 jug. pământ. 8) Dela 73 numere de casă câte o măsură de bucate 9 jumătate grâu, jumătate cucuruz a 3 cor. 20 fil., 9) Zile de lucru cu plugul sau carul 20 a 3 cor., cu mâinile 53 a 60 fil.; 10) Venitele stolare usuete.

Către emolumentele espuse mai sus se mai adaugă întregirea stabilită din partea Înaltului guvern — pentru candidații fără 8 clase în sumă de 265 cor. 84 fil. toate acestea asigură un venit anual de cel puțin 800 cor.

Se observează că alegândul preot are să provadă catechisările la toți școlarii deobligați a frecvența școala cotidiană și de repetiție dela toate școalele aflătoare în comună, fără privire la caracterul acelora, și fără a aștepta remunerațiune pentru acelea catechisări dela comuna bisericească, ori dela diecesă.

Recurenții vor avea recoursele lor provăzute cu documentele prescrișe din Stat. Org. § 15 lit. B) din Regulamentul pentru parochii, adresate comitetului parochial din Suiug-Iteu a le așterne la subsemnatul protopop până în 20 Decemvre vechiu 1902, ear până

la alegere vor avea a-se presenta în vră-o Duminecă ori sărbătoare atât în biserica din Suiug, cât și în biserica din Iteu, pentru a-și arăta desteritatea în cele bisericești.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TOMA PAPALA protopop
—□— 2—3

Pentru indeplinirea parochiei vacante din **Cil**, se publică concurs cu termin de alegere de **30 de zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala.”

Emolumentele sunt următoarele: 1. Usufructul alor 20 jug. catastrale; 2. Casa parochială cu un intravilan și supraedificate; 3. birul constător din două măsuri cucuruz nesfărmat dela circa 118 case; 4. stolele usuete (la botez 80 fl., estrase 3 cor., cununii 4 cor., servicii la casele parochienilor 40 fil.; înmormentări după „norma stolară”) 5. întregirea dela stat (congrua) pentru preot fără 8 cl. gimnasiale s'a stabilit în 344 cor. 10 fil., respective, până la 800 cor., în 544 cor. 10 fil.

Toate dările le va suporta alegândul.

Parochia astfel e clasificată de cl. III-a.

Recurenții sunt avisati, ca recoursele instruite cu documentele prescrișe, adresate comitetului parochial respectiv, să le subștearnă oficiului protopopesc din Buteni (N.-Butyin, Arad-m.) în terminul indicat, și sunt poftiți a se presenta în sf. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN GEORGIA, protopop.
—□— 2—3

Conform concludusului Ven. Consistor gr. or. din Oradea-Mare de sub Nrul 1024 a. c. pentru parochia **Lunca-Hotar** se publică concurs cu termin până la **3/21 Dec.** a. c.

Emolumentele sunt cele cuprinse în coala B. de fassionare pentru întregirea dotației preoțești precum: bir, stole și ajutor dela stat 382 cor. 66 fil., care toate computeate corespund la o parochie de classa III.

Recurenții vor avea a-și trimite petițiunile până la terminul susatins la subscrisul.

Beiuș, la 5/18 Nov. 1902.

În conțelegere cu com. par. VASILIE PAP, protopop.
Vașcoului.

3—3.

—□—

Se escrie concurs pentru vacanta stațiune învățătorească din comuna **Ortiteag**, tractul Peștesului (comitatul Bihor) cu termin de alegere pe ziua de **1/14 Decemvrie**.

Emolumentele sunt: 1. în bani gata 400 cor., repartisate pe locuitori. 2. Cvarțir bun cu două chilii, culină, cămară și grădina recerută, precum și lemnele trebuincioase. 3. Pentru cei evalueați sferativul ajutor dela stat 100 coroane.

Doritorii de a ocupa această stațiune sunt poftiți a-și trimite recoursele lor provăzute cu documentele necesare subscrisului în Lugoșul-superior, p. u. Eleds, până la terminul sus amintit și a se presenta în vră-o Duminecă ori sărbătoare în sf. biserică pentru a-și arăta desteritatea în cântare și tipicul bisericii.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine TEODOR FILIP, protopresbiter.
3—3.

—□—